

Sygn. akt I AGa 23/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lutego 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Krzysztof Chojnowski
Sędziowie	:	SSA Elżbieta Bieńkowska (spr.) SSA Elżbieta Kuczyńska
Protokolant	:	Łukasz Patejuk

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2018 r. w Białymstoku na rozprawie

sprawy z powództwa **I. D. i Z. O.**

przeciwko **(...)w O.**

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie

z dnia 2 lutego 2017 r. sygn. akt V GC 191/16

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach II i III w ten sposób, że zasądza od powodów I. D. i Z. O. w częściach równych na rzecz pozwanego (...) w O. kwotę 7.217 (siedem tysięcy dwieście siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

II. oddala apelacje w pozostałej części;

III. zasądza od powodów w częściach równych na rzecz pozwanej kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów instancji odwoławczej.

(...)

UZASADNIENIE

Powodowie Z. (...) wnosili o zasądzenie od pozwanego(...)w O. na ich rzecz łącznie kwoty 152.000 zł tytułem wynagrodzenia za automatycznie umorzone 44 udziały w kapitale zakładowym pozwanego należące do zmarłego współnika A. O., po którym każdy z powodów nabył spadek na podstawie ustawy w 1/2 części. Wnosili również o

zasądzenie od pozwanego na ich rzecz zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według załączonego spisu kosztów, a w przypadku jego braku według norm przepisanych.

Pozwany - (...) w O. w odpowiedzi na pozew wnosił o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz od powodów kosztów procesowych, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Podnosił, że wyłączenie czy ograniczenie wstąpienia do Spółki spadkobierców zmarłego wspólnika jest bezskuteczne. co oznacza, że oboje powodowie wstąpili do Spółki i żądanie wypłaty im wartości udziałów jest bezzasadne. Ponadto podnosił, że umowa spółki nie dawała podstaw do automatycznego umorzenia udziałów. Poza tym powodowie zostali zaakceptowani jako wspólnicy Spółki i od blisko dwóch lat wykonują prawa korporacyjne w Spółce związane z 44 odziedziczonymi udziałami.

Wyrokiem z dnia 2 lutego 2017 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił powództwo i zasądził od każdego z powodów na rzecz pozwanego kwoty po 7.217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że zmarły w dniu (...) A. O. był wspólnikiem pozwanej Spółki, w której posiadał 44 udziały. Powodowie są zaś jego spadkobiercami. Nabycie przez nich spadku zostało poświadczane aktem poświadczenia dziedziczenia z dnia 16 lutego 2015 r. Rep.(...).

Powodowie nie dokonali działu spadku po zmarłym.

Sąd przywołał treść § 11 umowy Spółki, obowiązującego w dacie otwarcia spadku po A. O., ograniczającego wstąpienie do pozwanej Spółki spadkobierców, stwierdzając, że postanowienia umowy obowiązujące w tej dacie mają zastosowanie w sprawie. Wskazał, że punkt 11 § 11 brzmi następująco:

1) W miejsce zmarłego wspólnika może wstąpić tylko jeden spadkobierca (wyłącznie jego współmałżonek, dziecko lub przysposobiony), który w chwili objęcia udziałów złoży pisemne oświadczenie, że on i jego współmałżonek nie zajmują się konkurencyjnymi interesami wobec Spółki jako wspólnicy, członkowie władz innej Spółki lub prowadzący działalność gospodarczą na własny rachunek;

2) W przypadku nabycia spadku przez kilka osób spełniających warunki określone w ust.1 w ciągu dwóch (2) miesięcy od śmierci wspólnika winni oni złożyć Zarządowi dokumenty określone w pkt 4) lit.b).

3) Od następnego dnia po śmierci wspólnika, do czasu objęcia udziałów przez spadkobiercę, udziały reprezentuje zarządca masy spadkowej, a do chwili jego zgłoszenia się – Zarząd Spółki, z wyłączeniem prawa ich nabycia lub zbycia.

4) Objęcie udziałów poza spełnieniem warunków określonych w niniejszym paragrafie następuje przez złożenie Zarządowi:

a) gdy dziedziczy jedna osoba - prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku lub aktu poświadczenia dziedziczenia

a) gdy dziedziczy więcej osób – prawomocnego sądowego postanowienia o dziale spadku wskazującego osobę dziedziczącą udziały lub notarialnej umowy o dział spadku wskazują osobę dziedziczącą udziały

5) W przypadku gdy żaden spadkobierca nie spełnia warunków określonych niniejszą umową – po przedłożeniu prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku Spółka wypłaci im – stosownie do treści tego postanowienia – równowartość odziedziczonych udziałów po cenie określonej w § 11 ust. 6a i umorzy je zgodnie z § 11 ust.10.

6) Jeżeli w ciągu roku od śmierci wspólnika nie zgłoszą się jego spadkobiercy, udziały nabywa Spółka w trybie określonym w ust.10.

Ust. 10 brzmi zaś następująco: Spółka może nabyć udziały jedynie w celu umorzenia. Udziały mogą być umarzone jedynie z zysku. Wypłaty kwot przypadających z umorzonych udziałów na rzecz wspólników lub spadkobierców będą

proporcjonalne do posiadanych przez nich udziałów. Powołany natomiast ust. 6 a brzmi: Każde zbycie udziałów może nastąpić wyłącznie za cenę nie wyższą niż ustalana raz do roku przez Zgromadzenie Wspólników, po zatwierdzeniu sprawozdania rocznego z działalności Spółki, bilansu oraz rachunku zysków i strat za rok ubiegły.

Sąd wskazał, że po śmierci A. O. Spółka częściowo zmieniła umowę - uchwałą z dnia 7 lipca 2015 r. (repertorium kancelarii notarialnej B. P.(...)) w § 11 umowy uchylono w całości następujące ustępy 6, 6a, 6b, 6c, 7, 8, 9, 11 i 12. Natomiast dodano § 11a. Punkt 4 tej regulacji został uchylony w postępowaniu w sprawie V GC 155/15. Zmiany w umowie spółki, jakie nastąpiły po otwarciu spadku (które się utrzymały bądź nie utrzymały), nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia. Odwołał się przy tym Sąd do art. 2 k.s.h., który w tej kwestii odsyła do ogólnych reguł prawa cywilnego,.

Dalej wskazał Sąd, że stosownie do art.183 § 1 k.s.h. umowa spółki powinna określić warunki spłaty spadkobierców, niewstępujących do spółki, pod surowym rygorem nieskuteczności ograniczenia lub wyłączenia spadkobierców. Stwierdził, że oceny wymagały postanowienia umowy w kontekście tej regulacji.

Ocena ta, zdaniem Sądu pierwszej instancji, wypadła negatywnie.

Sąd wskazał, że w literaturze przedmiotu uważa się, że zasady spłaty muszą być wyraźnie określone. Dopuszcza się kwotę równoważną wartości bilansowej udziału. Jeżeli umowa spółki przewiduje umorzenie udziału zmarłego wspólnika, wówczas możliwe jest zarówno umorzenie z czystego zysku, jak i umorzenie połączone z obniżeniem kapitału zakładowego spółki. Innymi słowy zasady spłaty muszą być oparte na obiektywnych czynnikach (miernikach – bilans, wycena rzeczoznawcy, audyt itp.), a zapłata nie może być niepewna (warunkowa). Tymczasem zapisy umowy tych standardów nie spełniały. Zapis ten stanowi, że cenę ustali zgromadzenie wspólników po określonych okresach sprawozdawczych. W istocie oznaczało to, że warunki spłaty nie zostały ustalone. Wiodący w tej materii § 11 pkt. 6a w rzeczywistości określa tylko podmiot (organ spółki), który cenę ustali i kiedy (raz w roku po sprawozdaniu). To odstępstwo w stosunku do określenia ceny przy zbyciu, jest dopuszczalne, ale warunki spłaty muszą być wyraźnie określone. Jeżeli umowa spółki nie zawiera warunków spłaty, umieszczone w niej ograniczenia lub wyłączenia wstąpienia spadkobierców są bezskuteczne. Zatem spadkobierca wstępuje w miejsce zmarłego, a ograniczenie uważać należy za niezastrzeżone. R. legis tego rozwiązania jest takie, że wspólnik z góry zna te warunki spłaty, są one wyraźnie oparte na obiektywnym mierniku, na które to warunki wspólnik z góry się godzi.

Dalej Sąd wywiódł, że umowa spółki ma i inne „niedogodności” wyłączające ograniczenie lub wykluczenie spadkobierców. Przewidując nabycie udziałów (także od spadkobierców) może je przeznaczyć tylko do umorzenia jedynie z zysku. Taki zapis oznacza, że gdyby spółka zysku nie osiągnęła to udziałów by nie umorzyła. A inne nabycie niż w celu umorzenia nie jest dopuszczalne na mocy ustawy (art. 200 § 1 k.s.h.). Nieliczne wyjątki od tego przepisu to między innymi nabycie w celu umorzenia.

Ponadto umowa nie przewidywała, choćby obniżenia kapitału zakładowego (w przypadku ponoszenia straty), celem umorzenia udziału w takiej sytuacji. Już to powoduje, że wyłączenie jest bezskuteczne po myśli art.183 § 1 in fine k.s.h.

O kosztach postępowania Sąd orzekł zgodnie z art. 98 k.p.c., obciążając nimi powodów jako przegrywających spór, przy założeniu iż ich współuczestnictwo po stronie powodowej było współuczestnictwem formalnym.

Apelacje od tego wyroku wnieśli powodowie.

Powódka I. D. w swojej apelacji, zaskarżając wyrok w całości, zarzuciła mu naruszenie:

I) przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, tj.:

1) art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. w zw. z art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez niezastosowanie art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. i przyjęcie po stronie powodów współuczestnictwa formalnego, podczas gdy pomiędzy powodami zachodzi współuczestnictwo materialne;

2) art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez błędne zasądzenie od każdego z powodów zwrotu kosztów zastępstwa procesowego po 7.217 zł, podczas gdy koszty zastępstwa procesowego przy współuczestnictwie materialnym winny być łącznym obciążeniem kosztami;

3) art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie podstawy przypisania powodom współuczestnictwa formalnego oraz niewyjaśnienie na jakiej podstawie Sąd I instancji dokonał stwierdzenia, że w umowie Spółki nie zostały określone warunki spłaty spadkobierców;

4) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. poprzez niedopuszczenie przez Sąd I instancji dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu wyceny przedsiębiorstw na okoliczność wyceny rynkowej wartości 44 udziałów w kapitale zapasowym pozwanego Przedsiębiorstwa, co było konsekwencją błędnego przyjęcia, że w umowie Spółki nie zostały określone warunki spłaty spadkobierców, a zatem wprowadzone ograniczenia dotyczące wstąpienia spadkobierców w miejsce zmarłego wspólnika są bezskuteczne, nierozważenie przez Sąd zastosowania przepisów dotyczących automatycznego umorzenia udziałów;

II) przepisów prawa materialnego, tj.:

1) art. 183 k.s.h. w zw. z § 11 ust. 6a umowy Spółki w zw. z art. 2 k.s.h. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez błędną wykładnię dokonaną przez Sąd I instancji i w konsekwencji dokonanie stwierdzenia, że w umowie Spółki nie zostały określone warunki spłaty spadkobierców;

2) art. 199 § 4 k.s.h. w zw. z art. 199 § 2 k.s.h. w zw. z § 11 ust. 11 pkt 5 umowy Spółki poprzez pominięcie przez Sąd I instancji przy wydaniu zaskarżonego wyroku, że w § 11 ust. 11 pkt 5 umowy Spółki została wprowadzona regulacja automatycznego umorzenia udziałów, do którego w zakresie minimalnego wynagrodzenia za umorzenie udziałów znajdują zastosowanie przepisy odnoszące się do umorzenia przymusowego, zgodnie z którymi wynagrodzenie nie może być niższe od wartości przypadających za udział aktywów netto, wykazanych w sprawozdaniu finansowym za ostatni rok obrotowy, pomniejszonych o kwotę przeznaczoną do podziału między wspólników, niedokonanie oceny przez Sąd I instancji zarówno spełnienia w niniejszej sprawie przesłanek warunkujących automatyczne umorzenie udziałów, jak również niedokonanie oceny stanowiska Spółki, że aktualna kwota ustalona w oparciu o § 11 ust. 6a umowy Spółki, za jaką mogą zostać umorzone udziały wynosi 700 zł za udział, która to kwota została przyjęta bez zastosowania art. 199 § 4 k.s.h. w zw. z art. 199 § 2 k.s.h.

Wskazując na powyższe, powódka wносиła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, w tym kosztach zastępstwa procesowego za I i II instancję, według norm przepisanych. Jako ewentualny zgłosił wniosek o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Powód Z. O. zaskarżył wyrok w całości, zarzucając naruszenie:

I) przepisów postępowania, które miało wpływ na treść orzeczenia

1) art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. i art. 72 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że współuczestnictwo po stronie powodowej jest współuczestnictwem formalnym oraz poprzez brak uzasadnienia przez Sąd przypisanego powodom współuczestnictwa formalnego i brak wskazania podstawy prawnej takiego rozstrzygnięcia;

2) art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 105 § 1 k.p.c. w zw. z art. 72 § 1 pkt 1 k.p.c. poprzez błędne zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanej kwoty po 7.217 zł, podczas gdy Sąd powinien przy współuczestnictwie materialnym przyznać zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika;

3) art. 227 k.p.c. w zw. z art. 217 § 2 i 3 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że okoliczność wyceny rynkowej wartości 44 udziałów w kapitale zakładowym pozwanej Spółki nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, chociaż

wartość ta określa wynagrodzenia należne powodom za udziały należące do spadkodawcy A. O. i w konsekwencji błędne pominięcie przez Sąd wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny przedsiębiorstw;

II) prawa materialnego, tj.:

1) art. 183 § 1 k.s.h. w zw. z § 11 ust. 6a oraz § 11 ust. 11 pkt 1-6 umowy Spółki poprzez ich błędną wykładnię i przyjęcie, że zasady spłaty spadkobierców zmarłego wspólnika muszą być wyraźnie określone, a zapisy umowy pozwanej Spółki tych standardów nie spełniają, podczas gdy art. 183 § 1 k.s.h. nie zawiera w kwestii ustalenia warunków spłaty żadnych minimalnych wymagań, wiąże skuteczność przewidzianego w nim ograniczenia, zastrzeżonego w umowie spółki wyłącznie z określeniem w tej umowie warunków spłaty spadkobierców niewstępujących do spółki i brak określenia zasad ustanowionych ograniczeń, brak jakichkolwiek kryteriów w tym zakresie, nie są ustawowymi przesłankami przesądzającymi w art. 183 § 1 k.s.h. o bezskuteczności tego ograniczenia zastrzeżonego w umowie spółki;

2) art. 199 § 1, 2 i 4 k.s.h. w zw. z § 11 ust. 11 pkt 5 i § 11 ust. 6a umowy pozwanej Spółki poprzez ich niezastosowanie w stanie faktycznym sprawy i błędne przyjęcie, że powodom nie przysługuje wynagrodzenie za 44 udziały odziedziczone po zmarłym wspólniku A. O. w wysokości nie niższej niż wartość przypadających na udział aktywów netto, wykazanych w sprawozdaniu finansowym za ostatni rok obrotowy, pomniejszonych o kwotę przeznaczoną do podziału między wspólników.

Podnosząc powyższe, powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów kosztów postępowania za obie instancje. Wniosła również o rozpoznanie przez Sąd II instancji postanowienia Sądu I instancji z dnia 19 stycznia 2017 r. o pominięciu wniosku dowodowego powodów o powołanie biegłego sądowego z zakresu wyceny przedsiębiorstw i przeprowadzenie wskazanego dowodu na okoliczność wyceny wartości rynkowej 44 udziałów w kapitale zakładowym pozwanej Spółki.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacje powodów okazały się zasadne jedynie w części dotyczącej zawartego w zaskarżonym wyroku rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. W pozostałej części zarzuty obu - jednobrzmiących - apelacji są nietrafne.

Na wstępie wskazać trzeba, że ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji nie są kwestionowane przez skarżących. Sąd Apelacyjny podziela je zatem, nie dostrzegając jednocześnie, aby nie znajdowały one oparcia w zebranych w sprawie materiale dowodowym.

Powodowie swoje roszczenia opierali na twierdzeniu, że nastąpiło automatyczne umorzenie 44 udziałów należących do zmarłego wspólnika A. O. wobec niespełnienia przez żadnego z jego spadkobierców wymogów określonych. umową spółki.

Koncepcja powodów opierała się na założeniu, że umowa spółki skutecznie ogranicza wstąpienie do spółki spadkobierców na miejsce zmarłego wspólnika. Konsekwencją zaś tego, że żadne z nich, jako spadkobierca A. O., nie spełniło warunków określonych w § 11 umowy było automatyczne umorzenie udziałów za wynagrodzeniem ustalonym według zasad z art. 199 § 2 k.s.h.

To stanowisko powodów jest, w ocenie Sądu Apelacyjnego, niesłuszne.

Zgodnie z art. 199 § 4. k.s.h. umowa spółki może stanowić, że udział ulega umorzeniu w razie ziszczenia się określonego zdarzenia bez powzięcia uchwały zgromadzenia wspólników. Stosuje się wówczas przepisy o umorzeniu przymusowym.

W piśmiennictwie i orzecznictwie przyjmuje się, że szczególny charakter automatycznego umorzenia udziałów wspólnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością wymaga wprowadzenia w umowie spółki ścisłego oznaczenia zdarzenia stanowiącego przesłankę umorzenia, wyraźnego wyłączenia konieczności podejmowania uchwały przez

wspólników czy przyznania w tym zakresie kompetencji zarządowi. Zdarzenie to powinno mieć charakter jednostkowy, obiektywnie sprawdzalny, pozwalający na łatwe ustalenie czasu jego wystąpienia. Określenie zdarzeń, których ziszczenie powoduje automatyzm umorzenia musi być na tyle konkretne, aby nie było żadnych wątpliwości co do ich istoty i wystąpienia. (zob. np. wyrok Sadu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 lutego 2010 roku, I A Ca 937/08, Apel. W-wa 2011/4/32, W.J. Katner, Glosa do wyroku SN z dnia 12 maja 2005 r., V CK 562/04: A.Kidyba, Komentarz do kodeksu spółek handlowych, uwaga 11.12 do art. 199, Lex 2018).

Umowa spółki nie zawiera postanowienia odpowiadającego wymienionym warunkom. Nie sposób zgodzić się bowiem ze skarżącymi, że postanowieniem umowy spółki, które przewiduje automatyczne umorzenie udziałów jest § 11 ust. 11 pkt 5 umowy.

Wymienione postanowienie umowy reguluje los udziałów w przypadku "gdy żaden spadkobierca nie spełnia warunków określonych niniejszą umową" i - jak słusznie podkreśla pozwany w odpowiedzi na apelację - zupełnie nie nawiązuje do przepisów k.s.h. o automatycznym umorzeniu udziałów. Nie wyłącza w sposób wyraźny konieczności podejmowania uchwały przez wspólników w przedmiocie umorzenia udziałów, ani nie przyznaje w tym zakresie kompetencji zarządowi. Przeciwnie, odsyła do innych postanowień umowy, z których wynika, że udziały zmarłego wspólnika zostaną nabyte przez Spółkę (odesłanie do ust.10 § 11), po cenie ustalonej raz do roku przez zgromadzenie wspólników (odesłanie do ust. 6a § 11, a następnie umorzone przez Spółkę. Taka regulacja wskazuje na to, że udziały nie zostają automatycznie umorzone, ale są nabywane przez Spółkę i Spółka podejmuje czynności mające na celu ich umorzenie. Sformułowanie użyte w § 11 ust. 11 pkt 5 umowy „Spółka ...umorzy je ...” jednoznacznie wskazuje, że nie nastąpi automatyczne umorzenie nie wymagające podejmowania uchwały przez wspólników,

Podsumowując, podniesiony w obu apelacjach zarzut naruszenia art. 199 § 1, 2 i 4 k.s.h. jest nietrafny.

Zakładając jednak nawet hipotetycznie, że słuszne jest stanowisko skarżących odnośnie tego, że w sytuacji gdy żaden ze spadkobierców nie spełnia warunków określonych w umowie następuje skutek w postaci automatycznego umorzenia udziałów (tak jak przy wyłączeniu dziedziczenia udziałów), to oczywistym jest, że niezbędną przesłanką zastosowania art. 199 § 4 k.s.h. byłoby uprzednie stwierdzenie skuteczności zawartej w umowie spółki klauzuli ograniczającej dziedziczenie udziałów.

Zgodnie z art. 183 § 1.k.s.h., umowa spółki może ograniczyć lub wyłączyć wstąpienie do spółki spadkobierców na miejsce zmarłego wspólnika. W tym przypadku umowa spółki powinna określać warunki spłaty spadkobierców niewstępujących do spółki, pod rygorem bezskuteczności ograniczenia lub wyłączenia.

Kodeks wymaga zatem, aby umowa spółki - pod rygorem bezskuteczności wyłączenia spadkobierców bądź ograniczenia ich wstąpienia do spółki - wskazywała warunki spłaty spadkobierców niewstępujących do spółki. Przepisy nie zawierają w tej kwestii żadnych minimalnych wymagań. Bez wątpienia jednak warunki spłaty nie mogą być przyjęte w sposób dowolny. Spadkobierca niewstępujący do spółki powinien być spłacony według godziwej wartości udziałów spadkodawcy i w rozsądnym terminie. Zapisy umowy przewidujące np. rażąco późny termin spłaty albo spłatę po wartości rażąco niższej od aktualnej wartości rynkowej bądź przynajmniej księgowej udziałów (np. po wartości nominalnej) należy uznać za nieważne jako stanowiące obejście prawa. W takim wypadku należy przyjąć, że warunki spłaty nie zostały w ogóle ustalone w umowie spółki, co powoduje, że spadkobiercy wstępują do spółki, tak jakby wyłączenie bądź ograniczenie w tym zakresie nie było przewidziane (tak M. Rodzynkiewicz, Komentarz do art. 183 Kodeksu spółek handlowych, Lex 2014; analogicznie - W. Pyziół, Kodeks spółek handlowych. Komentarz, Lexis Nexis 2001 uwaga 6 do art. 183; System prawa Prywatnego t.17A, Prawo spółek kapitałowych, pod red. S. Sołtysińskiego, Warszawa 2010).

Zgodzić się należy z Sądem pierwszej instancji, że klauzula zawarta w § 11 ust. 11 umowy spółki, nie odpowiada w/w wymogom. Określone w umowie „warunki spłaty spadkobierców” w ogóle nie wskazują terminu, w jakim spadkobiercy mają być spłacony. Co więcej odesłanie do regulacji zawartej w ust.10 § 11, z którego wynika, że udziały mogą być umarzone jedynie z zysku, sprawia, że spłata mogłaby nastąpić w bliżej nieokreślonym terminie. Ponadto co do wysokości tej spłaty w samej umowie nie określono zasad, według których byłaby ona ustalana. W

klausuli ograniczającej dziedziczenie udziału odesłano w tym względzie do innego postanowienia umowy § 11 ust. 6a, który traktuje o cenie zbycia udziałów i upoważnia do jej ustalenia przez zgromadzenie wspólników, bez wskazania jednocześnie, według jakich kryteriów cena ta ma być ustalana.

Na marginesie zauważyć jedynie należy, że według samych powodów wartość udziałów ustalona w sposób wskazany w umowie znacząco odbiega od ich aktualnej wartości księgowej, co wskazuje na to, że – także według powodów – ustalone w umowie „warunki” nie zapewniają im godziwej spłaty.

Stwierdzić zatem trzeba, że zarzut naruszenia art. 183 § 1 k.s.h. jest chybiony.

Bezskuteczność zastrzeżonego w umowie ograniczenia dziedziczenia udziałów jest równoznaczna z sytuacją, gdy umowa spółki nie zawiera w tym względzie żadnych postanowień i udział lub udziały zmarłego wspólnika podlegają dziedziczeniu. Spadkobierca staje się wówczas wspólnikiem, a jeżeli jest dwóch lub więcej spadkobierców, stają się oni współwłaścicielami udziału lub udziałów aż do chwili działa spadku, w wyniku którego udziały mogą przypaść jednemu z nich bądź mogą być rozdzielone pomiędzy spadkobierców.

Tak się też stało w rozpoznawanym przypadku. Ten stan rzeczy został zresztą zaakceptowany przez pozwaną Spółkę, co jednoznacznie wynika z zebranego w sprawie materiału. Powodowie zostali ujawnieni w Krajowym Rejestrze S. jako wspólnicy, każdy posiadający 58 udziałów, w tym 44 udziały na zasadzie wspólności w częściach ułamkowych w 1/2 części.

Chybiony jest również zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 217 § 2 i 3 k.p.c. i art. 278 § 1 k.p.c..

Decyzja Sądu dotycząca wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego była słuszna. W sytuacji gdy roszczenie powodów co do zasady zostało ocenione negatywnie oczywistym jest, że przeprowadzenie dowodu mającego na celu ustalenie wartości 44 udziałów należących do A. O. było okolicznością nieistotną dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zasadnie natomiast skarżący zakwestionowali zawarte w zaskrzonym wyroku rozstrzygnięcie o kosztach postępowania.

Zasady zwrotu kosztów przez współuczestników sporu przegrywających proces reguluje art. 105 k.p.c., zgodnie z którym regułą jest, że zwracają oni koszty przeciwnikowi w częściach równych, a odpowiadający solidarnie – odpowiadają solidarnie. W skład kosztów strony wygrywającej, którą była w tym wypadku pozwana Spółka, wchodzi – rzecz jasna – wynagrodzenie pełnomocnika, ale jedno wynagrodzenie a nie jego wielokrotność (zob. postanowienie Sądu najwyższego z 5 października 2010 roku, I PZ 24/10). Brak było zatem podstaw do zasądzenia tego wynagrodzenia od każdego z powodów, i to niezależnie od tego jaki rodzaj współuczestnictwa zachodzi w tym przypadku.

Z przedstawionych względów Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji na mocy art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c., o kosztach postępowania odwoławczego postanawiając na podstawie art. 100 zd. 2 k.p.c.

(...)